

prof. Richard B. Parkinson
Uniwersytet w Oksfordzie

Temat lekcji:

Pierwsi kochankowie

Właściwie moglibyśmy zacząć od pytania. Ta mała figurka wykonana z kalcytu przedstawia dwie obejmujące się postaci. Prawdopodobnie została znaleziona w jaskini w Ain Sakhri niedaleko Betlejem we współczesnej Palestynie. Jest to najwcześniejsze znane przedstawienie kochającej się pary. Należy do kultury natufijskiej, rozwijającej się około 11 000 lat temu, kiedy społeczności zbieracko-łowieckie zaczęły udomawiać zwierzęta i zboża.

Zazwyczaj zakłada się, że rzeźba przedstawia mężczyznę i kobietę. Ale dlaczego przyjmujemy to z taką łatwością? Nic nie pozwala nam stwierdzić na pewno, że jest to mężczyzna i kobieta: płcie obu postaci nie zostały zaznaczone, a ogólny kształt tego przedmiotu jest uderzająco falliczny, co może wskazywać, że jako całość wiąże się on z męskością.

Specjaliści uważają, że ta figurka mogła być religijnym przedstawieniem idei związanych z seksualnością i płodnością w epoce udomowienia świata przyrody. Stąd para kochanków to prawdopodobnie mężczyzna i kobieta. Ale przecież niekoniecznie tak jest.

Dwuznaczność tej rzeźby jest dla nas przypomnieniem, że nie powinniśmy narzucać przeszłości naszych założeń. Nie możemy przyjmować, że „heteroseksualność” czy współczesna rodzina nuklearna*, jaką znamy, są domyślnymi opcjami w każdym społeczeństwie – czy to starożytnym, czy nowożytnym. Ludzka historia i kultura bywa bardziej różnorodna niż to sobie wyobrażamy.

Kiedy więc patrzymy na jakikolwiek przedmiot, warto pamiętać, że nie możemy znać pragnień osoby, która kiedyś trzymała to lub owo krzemienne narzędzie, używała tego czy owego glinianego naczynia. Codzienne intymne historie, otaczające dany przedmiot, pozostają zawsze częściowo ukryte, częściowo utracone, ale przecież kiedyś istniały. Dlaczego mamy zakładać, że *musiały* być „heteroseksualne”?

[tekst został podarowany „Tęczowym lekcjom” przez prof. R.B. Parkinsona; jeśli chcesz dowiedzieć się więcej zajrzyj do książki: R.B. Parkinson, *A Little Gay History*, British Museum Press 2013, s. 34.]

* Rodzina nuklearna to model rodziny dwupokoleniowej, składającej się wyłącznie z rodziców i ich dzieci. Model ten zaczął dominować w kulturze Zachodu w XIX wieku.

Pytania

W jaki sposób współczesna kultura, w której żyjemy, kształtuje nasze postrzeganie i interpretację świadectw historycznych?

Czy powinniśmy i powinnyśmy używać współczesnych terminów, np. „gej”, „lesbijka”, „osoba homoseksualna” w odniesieniu do osób żyjących w starożytności i do ich tożsamości?

Jak tworzy się znaczenie świadectwa historycznego? Czy zabytek mówi „sam z siebie”, czy też my – osoby czytające, oglądające, historycy i historyczki – nadajemy mu znaczenie? (A może jedno i drugie)?

Czy analiza historyczna musi dawać pewność? Czy niepewność nie jest równie interesująca?